

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYLET KÖNYVTÁRA 1901-BEN.

Az Erdélyi Múzeum-egylet f. évi május 25-ikén tartott közgyűlésén dr. *Erdélyi Pál* könyvtári igazgató a következő jelentést terjesztette elő:

Tisztelt Közgyűlés! Az elmúlt esztendő könyvtárunkra két nagy tanulsággal járt. Az első az, hogy könyvtárunk külső eredményeivel messze elmaradt az előzők mögött, a másik még lehangolóbb, mert csalhatatlanul kijelöli a süllyedés útját, ha megmaradna a mai viszonyok keretében és szegényes föltételei között. Ez a keserű tapasztalás óvatosságra és elmélkedésre int, kötelességünké teszi egyúttal, hogy a legmesszebre menő aggodalommal lássuk és tárjuk fel állapotainkat, hogy orvosoljuk a bajt: ha lehet, hogy könnyítsünk a felelősségen, melyet egy jobb jövő esetleg ránk akarna háritani. Érezzük, hogy bármilyen lehangoló, de őszinte szót vár tőlünk a t. Közgyűlés: érezzük, hogy egy szemernyi való többet ér egy csomó ábránd képzelgéseinél; hogy a helyzet tiszta képét egyszer már meg kell rajzolni, mert nem a világ, hanem a saját szemünkbe hintünk port, ellenkezőleg cselekedvén. Azután jöjjön, a minék jöni kell: a kibontakozás vagy az elcsenevészesedés, de ismerjük meg legalább most, jelelnünket.

Azónban nem akarok előzetesen hangulatot csinálni, áttérek tehát a tények bemutatására, az eredményre, melyet elérnünk sikerült.

A t. Közgyűlés előtt ma múlt egy éve, ezekről a viszonyokról még nem szólhattam, mert még nem alakultak ki így, ilyen szomorúan. Ekkor még egy csomó beváratlan tartozás nyomta a könyvtárt, és sürgősebb volt ennek mielőbbi kiegyenlítéséről gondoskodni. A Közgyűlés megadta rá a lehetőséget: egy 4500 koronás kölcsönt engedélyezvén, és e tartozások rendeztetek is. Ez intézkedés lehetővé tette ugyan a szorongató adósságoktól való megszabadulást, de hosszú időre megbénította a könyvtár öntudatos fejlesztését. Előre láttam az alakulást, mégis bele kellett mennem, mert ez volt az első, őszinte és szükséges lépés a kibontakozásra. Elvégre csak nem maradhatunk évről-évre folytonos hátralékban fizetéseinkkel, hogy hamis képet fessünk magunknak saját helyzetünkről? Mert a tiszta, bár korlátozottabb helyzet, legalább őszinte, és így mindig jobb mint a kendőzés, mely véníti az arcot és rossz hírért költi a hiú tetszelgőnek.

A megszavazott kölcsön keretében hozzáláttam a régi tartozások revisiójához és a felmerült és igazolt terhek lerovásához. Az ezzel járó munka hosszas volt és kellemetlen, mert hiányoztak a megfelelő előakták és mindent a memória sem bír meg. Azonban végre elvégződött és örvendtem, hogy legalább túlestem rajta. Megcsináltam a kölcsön törlesztési tervét, s mint ígértem, a leggondosab-

ban meg is tartottam a törlesztés módozatait. A legközelebbi eredmény tehát az lett, hogy a helyzet a maga vigasztalanságában elénk állott, de legalább tiszta volt.

A kölcsön visszafizetése öt év alatt 200 koronás negyedévi részletekben és a megfelelő maradékok után járó 5 %-os kamattal együtt utólagosan történik. Ez a tény pedig annyit jelent, hogy a könyvtár évi javadalma 800 koronával és kamatban mintegy 90 koronával csökken. Körülbelül 3100 koronára apad.

Szabadnak nem mondhatom, mert még ezzel sem rendelkezem szabadon. Az évi javadalom terhére át kell vennem és folytatólagosan fizetnem a folyóiratok, gyűjteményes munkák és folytatásos műveknek egymásután megjelenő köteteit, a mi az elmúlt évben mintegy 2000 koronára rúgott. Az említett kétrendbeli kötelezettség lerovása után 4000 koronás javadalmam 1100 koronára zsugorodik össze és ebből a maradékból kellene az egész esztendőn keresztül élnem. Hogyan fejleszthessem és hogyan konzerválhassam az egylet könyvtárát ily csekély pénzből? Sem az egyetem, sem a közkönyvtári jellegű múzeumi könyvtár igényeit nem lehet ekkora kicsinységből gondolni.

Ha azt feszegetjük, micsoda igényekkel állunk szemben: alapszabályaink teljesíthetetlen követeléseket támasztanak. »A honismeretre vonatkozó tárgyak összegyűjtése és tudományos földolgozása lévén a főczél« (3. §), a könyvtárra vonatkozólag a közvélemény ezt az általános tételt úgy fogalmazta, hogy a könyvtárnak hármass feladata van: u. m. először, hogy középponti, lehetőleg teljes gyűjteménye legyen a transilvanikáknak, az erdélyi művelődés-történet, irodalom könyvtári emlékeinek; másodsor, hogy lehető teljességben gyűjtse össze a nemzeti tudományok művelésére szolgáló apparátus anyagát; harmadszor, hogy a Múzeum-Egylet tudományos törekvéseit elősegítse s megszerezze mindazt a mire az egyes gyűjteményeknek saját tudományos disciplinájok művelése, anyaguk meghatározása és szisztematikus felállításá céljából szükségük van. Aligha kell fejtegetni, hogy e követelésekből az 1100 koronára összezsugorodott javadalom mit elégíthet ki! Hiszen erre még a tiszta 4000 koronás javadalom is kevés volna; de kevés volt annak idején az eredetileg 4000 forintban (8000 kor.) megszabott könyvtári javadalom is; és mert pusztán pénzügyi szempontok uralkodtak az előző költségvetési bizottságok munkája felett, nem látták előre, hogy a könyvtárnak vagy adósságot kell csinálnia, vagy pedig el kell esenevészednie. Eddig az első úton jártak, most már, hogy a bőjt évei végre ránk köszöntöttek, a másodikra léptünk. A mikor ezelőtt egy évvel t. Közgyűlés ilyen leplezetlenül feltártam a pénzügyi helyzetet a választmány előtt, azt hallottam, hogy e gondalkodás miatt a könyvtárt gondnokság alá kell tenni. A szó komoly volt, a tények igazak, mit tehettem mást: hallgattam, fizettem a részleteket és nem vásároltam, nem köttettem,

nem költöttem csak a mit el nem kerülhettem és most itt álok a t. Közgyűlés előtt, beszámolva arról, hogy ebben az elmúlt esztendőben vétel útján 30 műnek 131 kötetét szereztük be. Ámde van pótolni való hiányunk: félbenhagyott régi sorozatok folytatásukat várják, ajánlott tárgyakat nem vásárolhattam meg, ujságainkat nem adhattam kötés alá, kénytelen voltam korlátozni minden kiadást, hogy egy közönséges kis deficittel zárhassam le számadásaimat. Erre a dicsőségre nem vágyakoztam, de előle ki sem térhettem.

Le kellett mondanom mindenről: a hiányok pótlásáról, a kallódnak induló emlékek megmentése reményéről, ilyenek felkutatása iránt megindítandó eljárásról, könyveink bekötéséről, alkalmi vételekről és le kell mondanom arról is, hogy a könyvtár egyenjogúsítását kivívhattam. Mert t. Közgyűlés, a könyvtár épen olyan önálló és különálló disciplinát képviselő osztálya a múzeumnak, mint bármelyik más. Ma pusztán segédeszköze, melynek nincs egyéb feladata, mint hogy a többi osztálynak megszerezze és biztosítsa a szükséges irodalmi segédeszközöket. Arra, hogy neki magának önálló létre joga és erre ébredni szüksége van, senki sem gondol.

A könyvtár ily módon indirekte a többi osztály javadalmához járul egy-egy összeggel, a minek ellenértéke fejében az alapszabályok szerint legalább, kap is a tagok munkássága és a szakosztályok kiadványai révén cserepéldányokból eredő gyarapodást. Hát t. Közgyűlés ennek a másik forrásnak bőségével is meg kell ismerkednünk. Mert ha szegény a javadalom, talán a múzeum munkássága gazdagabb és a csere széles körű és hasznos eszköze a gyarapodásnak? Ez a forrás régebben eléggé gazdagon buzgott, azonban egyszer csak megcsappant és már évtizede is jól elmúlt, vagy akár több ideje is van alig csordul-cseppen, az egyik ágon. A másik ágon vígan és bőségesen ömlik.

A Múzeum-Egylet-höz hasonló tudományos és közmívelődési intézetek működésének legfontosabb tényezője, hogy egymással a lehető szoros érintkezésbe és közvetlen közelségbe lépve, állandó és megbízható összeköttetésben álljanak, úgy szólván egymásnak dolgozzanak. Ennek a benső és közös céljok megközelítésében testvéries munkásságnak külső és másodrendű tényezője a csereviszony, melyben állaniok kell, hogy eredményeiket kölcsönösen nyilván tarthassák, és megismerhessék. Ránk nem tartozik annak a kérdésnek a vizsgálata, ha vajjon a Múzeum-Egylet a maga tudományos ambíciójában ezt az eszközt kellőleg mérlegeli-e, csupán az érdekelhet bennünket: hogy milyen mértékben gyümölcsöző az a könyvtárra nézve? Számszerű kimutatásunk megadja a választ és könnyű megállapítani, hogy az nem lehet kielégítő.

A cserepéldányokból nyerhető gyarapodás értékét a könyvtár szempontjából nem kellett kicsinylenem és e miatt ismételtlen és ismételtlen sürgettem a kérdés rendezését. Fájdalommal jelenthetem,

hogy nem a kívánatos eredménnyel. Pedig én már csak járt úton jártam. Alapszabályaink intézkedésén kívül, hivatali elődöm is sürgette a bölcsészet stb. tudományi szakosztályban a csereviszonyok kötését és a cserepéldányok rendes kezelését. Az elmaradt cserepéldányok pénzügyi veszteséget is jelentenek, mert kész pénzzel kell megvásárolni oly műveket, és kész pénzzel kell előfizetni olyan szakközlönyökre, a melyeket cserében is meglehetne kapnunk. A legújabb időben országszerte emelkedett az a társadalmi mozgalom, hogy az egyes vidékek múltjuk és kulturájuk megbecsülése és művelése céljaira történelmi, régészeti, néprajzi vagy művészettörténeti jellegű társaságokat alakítanak. Az államnak külön intézménye gondoskodik a közműveltségnek könyvtári és múzeális úton való terjesztésén és új intézmények alapításán vagy a régiek támogatásán, erősítésén. Eme mozgalomnak könyvtárunkan semmi nyoma, mert a rokon törekvésű intézetekkel semmi féle viszonyban nem vagyunk. Az alkalom meg lett volna erre, mert hivatali elődöm javaslatára határozattá emelkedett, hogy ez intézményekkel csereviszonyba kell lépni. Azonban csak részben volt végrehajtva, legalább a statisztikai adatok szerint, s még eddig nem értesültem a kért intézkedés effektuálásáról. Rá kellett mutatnom e jelenségre, mert ebben is egyik okát kell látnunk annak, hogy az idei év eredménye miért kedvezőtlenebb.

A bölcsélet, nyelv-történet tud. szakosztály a múlt évre 7 műnek 34 köt. az orvos természettudományi pedig 49 műnek 170 kötetét szolgáltatta be; vagyis e czímen összesen 56 műnek 204 kötetét kaptuk. Ilyen eredményt látva, nem lehetett hallgatag átsuhannom ama tény fölött, hogy az egyik szakosztály a csereviszonyt elhanyagolja. Van-e ennek a szakosztály kiadványában nyoma? ez a kérdés nem tartozik ide; de hogy könyvtárunk nagy kárát vallja, az a közölt adatokból világos. Idejében felhívtam a választmány figyelmét e tényre, és ennek köszönhetem, hogy a választmány megbízásából az orvostermészettudományi szakosztály még múlt évi márczius 28-án közölte velem, hogy a szakosztály 92 külföldi és 30 hazai, azaz összesen 122 tudományos társasággal áll csereviszonyban, és ennek köszönhetem, hogy a jövődre a csere anyaga egyenesen a könyvtárhoz küldetik, és nem kell a szakosztály munkáját a közvetítéssel szaporítani.

Ha a vásárlással és a cseréből nyert gyarapodással így állunk, hogyan alakul mégis a vázolt okok daczára a könyvtár gyarapodásának elért végösszege? Úgy, hogy ajándékok, a társadalom hozzájárulása, jelentékenyen meghaladja a másik két forrásból eredő szaporulatot. És ez annyival vigasztalóbb, mert az ajándék a kívül és a távol állók érdeklőségének, lelkeségének, részvételének és bizodalmanak kétségbe vonhatatlan jele és annak a bizonyítéka, hogy a társadalom érzi az ily gyűjtemény fontosságát; viszont azonban annyival értékesebb, mert kívül és távol állóktól származik, olyanoktól, a kik

nem kötelességszerűen, nem hivatalból, hogy úgy mondjam, viselik szívökön a könyvtár gazdagodása szükségét.

Ezek előrebocsátása után az 1901. évi gyarapodás számszerű adatai a következők:

Vétel útján 30 mű 131 köt, csere a) 7 mű 34 köt. (bölc. ny. t. szakosztály), b) 49 mű 170 köt. (orv. term. t. szakosztály); ajándék, a) 111 mű 207 köt. (nyomdák és kiadók adománya), b) 149 mű 241 köt. (magánosok ajándékai); összesen 346 mű 783 köt.

Az évi kimutatásban nem szerepelnek a sajtóügyi köteles példányok, mert ezek felől még nincs módomban nyilatkozni. A mint a t. Közgyűlés előtt bizonyára ismeretes, Erdély területéről a kolozsvári és marosvásárhelyi kir. főügyészségek, a székesfőváros területéről a budapesti kir. főügyészség által gyűjtött sajtóügyi köteles példányok könyvtárunk gyarapítására fordíttatnak. Azonban a budapesti anyagról a nagym. Miniszterium úgy intézkedett, hogy abból ama művek kivételével, melyek az Erdélyi Múzeum-Egylet könyvtára teljességét nem érintik, a székesfővárosi könyvtár részesüljön. Ez az intézkedés a múzeumegylet előválasztási jogát szószerint ugyan nem mondja ki, de kifejezi. Mert a mi könyvtárunk teljessége megítélésében egyedül mi vagyunk illetékesek, következésképp, annak megválasztása, hogy mi a ránk fontos, ránk tartozik. Időközben azonban a székesfőváros lemondott e kedvezményről és akkor, mert közvetlenül érdekeik fél nem állott velünk szemben, indítványoztam, hogy kérje fel a választmány a magas Miniszteriumot, hogy e rendeletet előválasztási jogunknak kétségtelen kifejezésével, méltóztassék értelmezni. Javaslomat nem fogadta el a választmány és e tárgyra tartozó legutóbbi rendelet kibocsátása az én aggodalmaimnak szolgáltatott alapot.

Ebben a budai könyvtár a múzeum-egylettel majdnem egyenlősítve van, mert az anyag kiválasztásánál képviselteti magát, érdekeit védelmezheti, a múzeum választási elsőségét felszólalásával vitássá teheti és döntés alá bocsáthatja, az első forumon a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége, másod forumon a magas Miniszterium döntése alá. Mivel pedig ez a rendelet a kiválasztás alapelveit meg nem szabja, mivel a követendő eljárást a kiválasztás módjára nem állapíthatja meg, a mi könyvtárunk előválasztási joga, mely annak előtte kétségtelennek látszott, kétségessé van téve, és a budapesti székesfővárosi könyvtárnak átengedett anyagra, a helyébe lépő budai könyvtár most már nem csak igényt tart, hanem jogot formál, és választ, mert a választásra befoly, ellentmond, felszólalhat és felsőbb forum előtt pörbe is szállhat. Ez ellen a magas rendelet ellen a választmány tisztelettel fölirt a magas Miniszteriumhoz, kérve, hogy előválasztási jogunkat kétségtelenül megállapítani kegyes legyen. Mivel pedig e kérelmünkre még döntés nem történt, nem vehetem elő a budapesti anyagot, noha már az elmúlt évihez, mely az időközi terminus alatt jött, hozzá is fogtam, noha már az 1898. párisi kiállításán szerepelt anyagot is beszállítottam.

A köteles példányok, t. Közgyűlés, nagy jótéteménye a mi könyvtárunknak, és alapja jövőnk nagy arányú fejlődésünknek, de csak abban az esetben, ha a t. Közgyűlés alkalmat tud találni, hogy az így beérkező anyagot ne csak át, hanem gondozás alá is vegyük. Mert a vele együtt járó költség, kivált ha a nagy tömegű újságok bekötésére gondolunk, nagyobb terhet ró a könyvtárra, semmint azt a redukált és lefoglalt könyvtári javadalom megbírhathatná.

A mi könyvtárunk t. Közgyűlés eddig nem részesült abban a céltudatos és feltétkény pénzügyi gondozásban, hogy annak alapján program szerint fejleszteni lehetett volna. Az esetleg irányították és ez a bizonytalan budgetgondnokság nagyon rá nyomta bélyegét az előbbi évek történetére. Mennyire opportunistá elv volt az, semmise bizonyítja inkább, mint az, hogy mikor az állammal kötött szerződés alapján a könyvtár-igazgató személyi járandóságai megtakaríthatók és dologi kiadásul minden zökkenés nélkül a könyvtár javára fordíthatók lettek volna, noha a régi négyezer forintos javadalom restitválása soron lett volna, nem tették, hanem megmaradt a 2000 forintos javadalom. Ennek a gazdálkodásnak eredménye az lett, hogy a Múzeum-Egylet könyvtára rohamosan hanyatlani kezdett. Mikor az elmúlt esztendőben e kérdéssel foglalkoztam, megdöbbenő adatokat találtam. A múzeumi könyvtár 1885—1899-ig, tizenöt esztendő alatt, csak 17638 kötettel gyarapodott, ebből csak 6163 a vásárolt mű; 1900-ban, 1931 kötet közül csak 310 köt. a vétel útján szerzett, 1901-ben, 131 köt. a 783-ból. Ez az utolsó a takarékoskodás adata vagy eredménye. Látni való, hogy a mint a nagy közönség hozzájárulása megcsappan, az évi mérleg lehetőleg kedvezőtlen. Vagyis kiszalasztottuk lábunk alól a talajt, véletlennek vagyunk kitéve és könyvtárunk fölött a veszély és a szelek járása uralkodnak, mi magunk annak nem parancsolunk. Ime t. Közgyűlés, hova jutottunk!

Pedig a dolog fontosabb, semmint rajta egyszerűen átsuhanhassunk. Mert ebben az elmaradásban a múzeumi könyvtár életének nem csupán egy adata, ez volna a legkevesebb veszteség, hanem egy szerve zsugorodik össze, válik az egész szervezet holt tagjává vagy bizonytalan működésűvé. Innen van, hogy könyvtárunk az évek folyamán alatt mind jobban vesztett jelentőségéből, hogy már a sokkal fiatalabb egyetemi könyvtár is eléje került, és ha így halad, néhány évtized múlva a miénk egyszerűen emléke marad a multnak, apáink áldozatkészségének, gondolkodásuk emelkedettségének, kötelességek érzetének és tanúja annak, hogy az utódok nem tudták föntartani és méltóképen képviselni azt az intézményt, a melyet ők meg tudtak teremteni. Innen van, hogy a mi könyvtárunk által képviselt és művelendő szakok rendkívül hézagosa, hogy a hazai szépirodalom, irodalomelmélet, történeti, néprajzi és nyelvészeti tudományok anyaga, a fontosabb folyóiratok sorozatai felette nagy hiányokat mutatnak,

innen van, hogy a múzeális és intézeti disciplinákra alig gondolhattak és hogy a könyvtár konzerválására alig költhettek.

Sem hosszadalmas sem keserű nem akarok lenni, ezért csak egyszerűen megállapítom, hogy a köztudatból a múzeum fogalma kivészen van, hogy még sokat kell arra tenni, ha a régi nimbuszt vissza akarjuk szerezni; hogy még az üzleti szellem számára is el van rejtve, hogy így sem magánosok, sem kereskedők útján nem jut abba a helyzetbe, hogy első kézből és biztosan vásárolhassa a kallódásnak induló emlékeket. Erdély talán talán nem is látja, hogy pusztúl, hogy szegényedik. De menjen föl csak Budapestre és nézzen szét az antikváriusok, ékszerészek, műkereskedők, és amateure-ök körében, vagy haladjon kifelé és látni fogja, hogy évtizedek óta rendszeresen fosztogatják az idegenek utazói, a hazaiak ágensei. Az üzlet könnyen létrejő, mert az idegen előtt nincs helye az álszeméremnek, de itthon eladni valamit két okból nem lehet: álszeméremből és mert a könyvtár, talán hozzátehetem a múzeum, nem vásárol. Többről van tehát szó, mint csak arról, hogy évi statisztikánk adatai meghizzanak, szó van nemzeti emlékeink megmentése által történeti multunk fényének föntartásáról és nemzeti értékeink megőrzése által nemzeti vagyonsodásunk erősítéséről.

A gyarapodás bő forrása a nagy közönség részéről az idén is megnyílt a könyvtárnak. Nem oly gazdagon buzgott, mint tavaly, de sokkal gazdagabban, mint a hivatalosak, a javadalom és a csere, vagy a tagok munkássága. És az a becses ebben, hogy önkényt jő, és hogy a társadalom eleven érdeklődését hirdeti, noha a múzeum a társadalommal nem tudta az összeköttetéseket megtalálni és az érdeklődést megfelelő mértékben viszonzni. Mert magában az, hogy zárt és szűkebb köröknek, a szakosztályok közönségének egy-egy kiadványt adunk, a nagy közönséghez nem jut el; az, hogy egyszer-egyszer felolvasó üléseket tartunk, a gyűjtemények érdekét nem képviseli. A múzeum tagjainak száma kevés, velök az egyesület érintkezéseket nem keres, hanem a szakosztályokban felaprózta magát a múzeumot és magát a múzeum-egyletet. Ily módon van két múzeumi szakosztály és van két szakosztályi kiadvány, de nincs múzeum és nincs a múzeumnak magának kiadványa, vagy szerve, értesítője a nagy publikum számára: az érdeklődés fentartására, az érintkezés biztosítására. A múzeumi eszmét elejtette az akadémiai eszméért, a mely másodsorban feladata a Múzeum-Egyletnek. Mert alapszabályaink szövege és az egyletnek czimében benne lévő programmja, első helyen a múzeumi érdekek ápolását követeli; ha anyagi erőnk és szellemi gazdaságunk megengedik, hogy a múzeumin túl az akadémiai eszmét is ápoljuk: kötelességünk, de csak akkor, ha azt a múzeumi érdek sérelme nélkül tehetjük. Hogy félre ne értessem, nem a tudományos és irodalmi munkásság ellen, hanem az eredeti cél szem előtt tartásáért, a múzeumi eszme fentartásáért emelek szót. Mert a múzeumi eszme a nagy

közönség előtt közvetlenebb, hagyománya élénkebb, jelentősége általános keletű és ez elég ok, hogy nagyobb figyelemre méltassuk. **Hogyan kívánhatjuk a közönségtől, hogy a múzeumi eszméért lelkesüljön, ha magunk az akadémiai eszméért hevülünk.**

Pedig a közönség érzi, legalább van benne fogékonyság, ha fel tudjuk kelteni, az Erdélyi Múzeum fontosságát és közművelődési értékét. Természetes, hogy a külvilággal érintkezni kell, vele foglalkozni szükséges, azt érdeklődésünk körébe bele kell vonnunk, de nem fogjuk ezt tenni ha elzárkózunk és félre állunk előle és nem ápoljuk mi magunk fokozott buzgósággal gyűjteményeinket. Elég alkalmam volt tapasztalatokat tenni, elmondhatom, hogy a közönségben van hajlandóság, csak fel kell tudni ébreszteni. Ennek különben elismerésre méltó jelét adta a mi közönségünk akkor, mikor 17 hosszú esztendő alatt könyvtárunkat majdnem négyszer annyi ajándékkal gyarapította, mint a mennyivel a hivatásos Múzeum-Egylet. Az idén is, ebben a rozsz esztendőben a közönség hozzájárulása egymagában a gyarapodás felénél több volt; tavaly háromszor multa felül a hivatalos forrásokból eredő gyarapodást. Ezek t. Közgyűlés adatok, melyek elől kitérni nem lehet, a melyeket mérlegelni kell.

Könyvtárunk gyarapítói ez évben a következő adományokkal gazdagították gyűjteményeinket:

Alsó-Fehér vármegye közönsége 1—1, gr. Apponyi Sándor 1—1, dr. Arnold F. (München) 5—5, Bartha Miklós 3—3, b. Bánffy Dánielné 4, Belügyi miniszterium 1—1, Berkeszi István 1—1, Biás István 1—1, Borsos István 1—1, Czerny Antal 1—1, Debreczen városa 1—1, dr. Eisler Mátyás 3—3, dr. Erdélyi Pál 7—9, Fáy Aladár 1—1, Földművelésügyi minisztérium 4—7, dr. Gergely Albert 2—2, Goppelsroeder Fridrik (Basel) 1—1, dr. Gyalui Farkas 5—5, dr. Györy Tibor 1—1, dr. Haraszi Gyula 1—1, Kegyesrendiek kolozsvári székháza 1—1, Kelemen Lajos 1—1, Kereskedelmi miniszterium 1—20, az országgyűlés képviselő háza 4—10, Kohn Béla 3—3, dr. Klug Lipót 1—1, Kolozsvári kereskedelmi és iparkamara 1, Marchalkó Dániel 1—1, Matunák Mihály 1—1, dr. Márki Sándor 3, Máthé Gyula 1—1, Nagybányai Múzeum-Egylet 1—1, dr. Richter Aladár 1—1, Ripka Ferencz 1—1, Sándor Miklós 1—1, Sólyom János 1—7, Szádeczky Béla 1—1, dr. Szádeczky Lajos 4—4, Szentmártoni Kálmán 1—1, Szilágy vármegye közönsége 1—1, Tárkányi György 1—1, Vallás- és Közoktatásügyi miniszterium 2, Vezsényi Béla 1—1, Vörösmarty-Kör Székes-Fehérvárt 1—1, Zimmermann Ferencz 1—1, a Tudomány-Egyetem Tanácsa 32—43. Külön kell megemlítenem a Magyar Tudományos Akadémia nagybecsű elhatározását, mely szerint könyvtárunknak a legmesszebb menő kedvezményt biztosítani és kiadványainak egy példányát ajándékképpen kegyes megküldeni; külön kell megemlítenem néhai dr. Halász Ignáczné úrasszony adományát, ki boldogult férje irodalmi és tudományos leve-

lezését ajándékozta könyvtárunknak. Végül külön kell megemlítenem, hogy vannak oly jöltevőink is, a kiknek nevét sem tudjuk, póstán, névtelenül küldték be ajándékaikat. Fogadják egyenkint és összesen a könyvtár nevében kifejezett őszinte, hálás és igaz köszönetünket. és köszönetünket azért, hogy folytonosan figyelmeztetnek arra, hogy ezt a gyűjteményt szeretni gondozni és gazdagítani egyforma kötelessége mindenkinek, az egyeseknek és a testületeknek.

Ez az t. Közgyűlés, a mit a könyvtárnak múlt évi helyzetéről elmondani szükségesnek tartottam. A mi a könyvtári életet illeti, örömmel állapítom meg, hogy könyvtáraink látogatottsága, forgalma folytonosan növekedik, hogy az ideai kimutatások sem állanak az előző évekéi mögött. De viszont sajnálattal kell azt jelentenem, hogy a közönség kiszolgálásában részint gyűjteményeink állapota és elhelyezése, részint javadalmunk elégtelen volta miatt nem tehettem meg mindazt, a mit megtenni szükségesnek láttam volna.

A könyvtár történetében azonban ez az év nem csupán erről az oldaláról marad emlékezetes, hanem azokról az intézkedésekről is, a melyek a gyűjtemény belső életére gyakoroltak maradandó hatást. Ezek során első helyen jelentem, hogy az egyetem nagyságos Rectora közreműködésével néhány régi és bonyolult kölcsönzési ügyet sikerült tisztázni. Ezzel együtt megindítottam a régi kölcsönzések gyökeres revisióját és a könyvtár anyagából nagy arányokban kiadott és évek hosszú során nem bolygatott kölcsön-könyveket revideáltattam és a mit lehetett, bekértem. Szükséges volt ezt a műveletet megindítani, mert a kölcsönzés a legrégebb és a legújabb modalítások között történetvén, évek hosszú sora alatt, a térítvény blanketták kezelésében egyáltalában nem lehetett eligazodni oly gyorsan, mint azt a mai fejlett és gyors manipuláció megkíváná. Ez a munka még ma is folyik, de legalább kézzelfogható eredménye van, a térítvényeknek majdnem teljesen egységes kezelhetősége.

Ebben az esztendőben indítottam meg a helyszini katalogus munkálatait és örömmel jelenthetem, hogy a nagym. miniszterium kegyes intézkedése lehetővé tette annak keresztül vitelét. Ez év alatt állítottam fel a Régi Magyar Könyvtár gyűjteményét (a Szabó Károly első kötete anyagát) és a kéziratár anyagát azokba az új szekrényekbe, melyeket külön e célra az igazgatósági szobában állítottam fel. Ebben az esztendőben, a középponti egyetemi épület használatba vétetvén, a régi duplum szoba anyagát átköltöttem és az ott felhalmozott anyagot revideáltam, azután az így kikerült újságok fölös példányait a M. N. Múzeum könyvtárának a választmány engedélyével ki adtam. Ebben az esztendőben indítottam meg az előttünk ismert és megszerezhetőnek látszó magán tulajdonban álló kéziratok, okleveles és színészetre vonatkozó gyűjtemények biztosítására szükséges eljárást, a mely most a választmány gondozása alatt áll.

Végül a személyi változásokról megemlékezve, jelentem, hogy

a tavalyi közgyűlés Szádeczky Béla urat véglegesítette segédőri állásában, és Birtalan Albertet szolgálatában.

Az egyesített könyvtárak forgalmi statisztikáját a mellékletben közlöm.

Ez a helyzet, a melyet megismertettem, nem rózsás, de nem is tövises. A tényleges állapot megismerésén keresztül kell esni. Hamis ábrándokba ne ringassuk magunkat, de el se csüggedjünk, látva, hogy van okunk hinni és remélni, látva, hogy van kötelességünk: a tespedő és vegetáló élet megszüntetésén kell dolgozni.

Ezzel szerencsém van idei jelentésemet a t. Közgyűlésnek nagybecsű figyelmébe ajánlani.

*

1901 évben házi használatra kivitt — és — az olvasó teremben használt művek: januárius 268 — 744, februárius 249 — 937, márczius 249 — 1014, április 274 — 531, május 484 — 456, június 430 — 299, július és augusztus 140 — 99, szeptember 288 — 1186, október 302 — 2132, november 294 — 2128, deczember 324 — 1015; összesen 3302 — 10541; együtt 13843.

A SZEGEDI SOMOGYI-KÖNYVTÁR ÁLLAPOTA 1901—1902-BEN.

A Somogyi-könyvtár igazgatója, *Reizner János*, a könyvtár 1901/1902. évi állapotáról, gyarapodásáról, használatáról és más nevezetesebb mozzanatairól a következő jelentést terjesztette elő.

Az elmúlt évben, vagyis az 1901. évi július 1-től a folyó év június végéig terjedő időszakban a könyvtár gyarapodása a megelőző évihez képest úgy a művek, mint a kötetek számát tekintve, csökkent, a mi abban találja magyarázatát, hogy a beszerzések között igen értékes és költséges kiadványok nagyobb számmal szerepelnek. De még így is 506 új munkával és a folytatólagos kötetek számbavételével, 1059 kötettel szaporodott az állomány. Ebbe a városi rendszeres járulékon kívül (2000 K.) a vallás- és közoktatásügyi kormánytól nyert államsegélyen (1000 K.) beszerzett 20 mű, nemkülönben a szegedi kir. főügyészség területén működő összes nyomdáknak az 1900. év II. félévi s az 1901. év I. félévi köteles sajtótermékeinek nagy tömege, a melyek a kir. ügyészségtől átvétettek, szintén betudva van, a mennyiben az utóbbinak számba vehető és könyvtári kezelésre alkalmas anyaga már feldolgozva lön.

Betudva van továbbá a fentebbi gyarapodásba az alapítványi illetmények és adományok útján nyert anyag is. Így az elmúlt évben